

Z PROBLEMATYKI TEOLOGICZNEJ

SEMINARE

t. 32 * 2012 * s. 11–16

Ks. ZENON KAPŁON SDB

JEZUS CHRYSZTUS – PIERWSZY EWANGELIZATOR I KATECHETA

Jezus Chrystus zlecił swoim uczniom głoszenie Ewangelii narodom „aż po krańce ziemi” (Dz 1,8)¹. To polecenie spotkało się z pozytywnym odzewem². Głoszenie Ewangelii rozpoczęło się od konkretnych miejsc geograficznych: Jerozolimy, Judei i Samarii (por. Mt 28,19; Mk 16,15; Łk 24,47). Z wyszczególnionych w Nowym Testamencie kolejno: jednego miasta, dwóch krain geograficznych i „krańców ziemi” można utworzyć szereg ukazujący ekspansję ewangelizacyjną dynamiczną i zataczającą coraz szersze kręgi. Jednocześnie za pomocą tychże konkretnych pojęć geograficznych został ukazany plan ewangelicznej ekspansji uniwersalny i maksymalistyczny³. Założyciel chrześcijaństwa, Chrystus, nie tylko uprzystępniał plan powszechnej ewangelizacji, ale także sam pełni pierwszorzędną rolę w nowej religii, którą zainicjował, zapewniając, że jest ze współtworzącymi z Nim tę nową religię „aż do spełnienia się wieku” (por. Mt 28,20)⁴. Ogólnie ukazane pierwszeństwo Założyciela nowej religii wymaga uzasadnienia.

¹ Cytaty z *Pisma Świętego* łącznie ze stosowanymi tam siglami według: *Biblia Tysiąclecia*, wyd. 5, Poznań-Warszawa 2003. Greckie cytaty biblijne według *Grecko-polski Nowy Testament*, Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi, tłum. R. Popowski, M. Wojciechowski, wyd. 8, Oficyna Wydawnicza „Vocatio”, Warszawa 1994 [dalej: *Grecko-polski Nowy Testament*].

² „Oni zaś poszli i głosili Ewangelię wszędzie, a Pan współdziałał z nimi i potwierdzał naukę znakami, które jej towarzyszyły” (Mk 16,20). Por. T. Hergesel, *Jezus Cudotwórca*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 1987, s. 64.

³ Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego* (11 października 1992), nr 84; R. Kempniak, „*Będziecie moimi świadkami (...) aż po krańce ziemi*” (Dz 1,8). *Kompozycja Dziejów Apostolskich*, Scriptura Sacra 1(1997), s. 81.

⁴ Por. *Grecko-polski Nowy Testament*, s. 145.

1. PIERWSZEŃSTWO JEZUSA W PRZEKAZIE NOWEGO TESTAMENTU

Apostołowie przekazywali oraz interpretowali zarówno słowa samego Jezusa, jak i fakty z Jego życia. Przekazując te najważniejsze informacje, stosowali przy tym metodę judaistyczną polegającą na odczytywaniu Pisma Świętego Starego Testamentu i znajdowaniu w nim nie tylko uzasadnienia, ale także wypełnienia nauki chrześcijańskiej. Metodyka przekazu tradycji ustnej oraz podkreślanie ważności trwania tradycji apostołowskiej w Kościele gwarantuje prawdziwość historycznej tradycji ewangelijnej. W Nowym Testamencie znajdują się różne określenia wskazujące na rolę, jaką pełnił Jezus z Nazaretu jako Założyciel Kościoła. Ponad pięćdziesiąt nazw i wyrażen nadanych Jezusowi podkreślają znaczenie Jego osoby i ukazują rozwój pierwotnej chrystologii⁵. W tekście Nowego Testamentu znajdują się słowa potwierdzające pierwszeństwo Jezusa Chrystusa⁶.

Uzasadnieniem jakiegokolwiek pierwszeństwa jest liczebnik porządkowy „pierwszy”. W Piśmie Świętym Nowego Testamentu znajdują się takie określenia odnoszące się do Jezusa Chrystusa. Przede wszystkim nośnikiem pojęciowym liczebnika porządkowego „pierwszy” w greckich tekstach Nowego Testamentu jest słowo „πρῶτος”. Słowo „πρῶτος” w Piśmie Świętym ma kilka znaczeń: „pierwszy”, „przedni”, „wcześniejszy”, „poprzedni” bądź też „zewnątrzny”⁷. W przekazie Nowego Testamentu słowo „πρῶτος” wyraźnie podkreśla pierwszeństwo Chrystusa, Syna Bożego. Słowo to znajduje się w tekstach ewangelisty Jana, w Dziejach Apostolskich oraz w Apokalipsie św. Jana⁸.

Ewangelista Jan dwukrotnie przytacza świadectwo Jana Chrzciciela o Jezusie Chrystusie (por. J 1,15 i 30). Łukasz, autor Dziejów Apostolskich, pisze o Pomazańcu, a jest nim Χριστός, który jako pierwszy (πρῶτος) zmartwychwstały ma światło „zwiastować ludowi i poganom” (Dz 26,23)⁹. W księdze Apokalipsy żyjący, martwy i ostatecznie żyjący na wieki jest „pierwszy i ostatni” – „πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος” (Ap 1,17; 2,8)¹⁰. Tenże sam „pierwszy i ostatni” jest równocześnie „Alfą i Omega” (Ap 22,13)¹¹. W liście do Kolosan (1,18) Jezus Chry-

⁵ Por. A. Tronina, *Jezus Chrystus – nazwy*, w: *Encyklopedia katolicka*, red. S. Wielgus, J. Duchniewski, S. Fita i in., t. 7, Lublin 1997, kol. 1350.

⁶ „Pierwszą podstawową katechezą jest Ewangelia, czyli to, co uczniowie Jezusa zapisali o Jego życiu, Jego działalności, o Nim samym. Poprzez Ewangelię On sam staje się katechetą, prowadzącym nas przez swoje słowo i życie”. Ch. Schönborn, *Jezus jako Chrystus, Katechezy wiedeńskie*, tłum. J. Kubaszczuk, „W Drodze”, Poznań 2005, s. 13.

⁷ Por. R. Popowski, *Wielki Słownik Grecko-Polski Nowego Testamentu*, wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych, Oficyna Wydawnicza „Vocatio”, Warszawa 1997³, s. 538.

⁸ Por. tamże.

⁹ Por. *Grecko-polski Nowy Testament*, s. 769.

¹⁰ Por. tamże, s. 1161 i 1163.

¹¹ Por. tamże, s. 1235.

stus to „pierwszy” (πρωτεύων), pierworodny (Πρωτότοκος), [Chrystus] Głowa (Κεφαλή) oraz „początek” – „arche” (ἀρχή)¹². Oprócz prostego i bezpośredniego określenia Chrystusa za pomocą liczebnika porządkowego „pierwszy”, w Piśmie Świętym znajdują się słowa pośrednio wskazujące na pierwszeństwo Jezusa: Pierworodny (Πρωτότοκος), [Chrystus] Głowa (Κεφαλή) oraz tytuły Chrystusa rozpoczynające się od rdzenia „arch-” (ἀρχ -)¹³.

2. Z BADAŃ NAD TYTUŁAMI JEZUSA CHRYSYTUSA NIE WYSTĘPUJĄCYMI W PIŚMIE ŚWIĘTYM

Słowo „ewangelista” występuje w Piśmie Świętym niejednokrotnie. Jednakże dotyczy ono wyłącznie uczniów (por. Dz 21,8; Ef 4,11; 2Tm 4,5; por. także Iz 41,27)¹⁴.

2.1. „Jezus Ewangelizator”

Mimo braku w Ewangeliach dosłownego określenia „Jezus Ewangelizator”, znajdują się w nich relacje o Jezusie ewangelizującym, czyli pełniącym funkcję ewangelizowania. W relacji Łukasza (8,1) znajduje się zapis o tym że [Jezus] „przechodził po mieście i wsi, głosząc i zwiastując dobrą nowinę [o] królestwie Boga” (διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ)¹⁵. W tej relacji trzy czasowniki precyzują aktywność Jezusa. Aktywność Jezusa to nie tylko brak bierności i prosta czynność wędrowania – „przechodził” (διώδευεν). Jezus wędruje i mówi; idzie, „głosząc” (κηρύσσων). Jezus idzie i głosi, „zwiastując dobrą nowinę” (εὐαγγελιζόμενος)¹⁶. Jezusa wędrowanie połączone z głoszeniem mów nie składało się z szeregu czynności przypadkowych, chaotycznych. Słowa i czyny Jezusa są proklamacją dobrej nowiny o nastaniu już – tu i teraz – Królestwa Bożego. On sam jest tą Dobrą Nowiną – Ewangelią (por. Mk 1,1)¹⁷.

Powołując się na grecki tekst Nowego Testamentu, S. Pisarek dowodzi, że uzasadnione jest używanie tytułu „Jezus ewangelizujący” (Ἰησοῦς ὁ εὐαγγελιζόμενος). Swoją tezę Pisarek uzasadnia w sposób następujący: Tytuł „Jezus ewangelizujący” przekłada się w języku łaciny kościelnej na „Jesus Evangeli-

¹² Por. tamże, s. 948.

¹³ Por. J. Kozyra, *Jezus Chrystus jako APXH, Protologia chrystologiczna pierwotnej tradycji apostoelskiej Nowego Testamentu w interpretacjach rdzenia ἀρχ-*, Wydawnictwo Księgarnia św. Jacka, Katowice 2001.

¹⁴ Por. S. Pisarek, *Jezus – Ewangelizator*, [O Ἰησοῦς] κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ (Łk 8,1), *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* 31(1981), s. 93.

¹⁵ Domyślne „On” (αὐτός. Por. *Grecko-polski Nowy Testament*, s. 284.

¹⁶ Por. tamże.

¹⁷ Por. S. Pisarek, *Jezus – Ewangelizator*, s. 103.

zans”. Następnie, po zastąpieniu *participium* przez *substantivum*, od formuły „Jesús Ewangelizator” – według tegoż autora – do współcześnie używanego tytułu „Jezus Ewangelizator” – prowadzi prosta droga¹⁸. Według Pisarka zasadne jest posługiwanie się zarówno określeniem „Jezus ewangelizujący”, jak i określeniem „Jezus Ewangelizator”.

2.2. „Jezus Katecheta”

Jezus nauczający jest także postrzegany jako katecheta. K. Romaniuk twierdzi, że chronologicznie pierwszym Katechetą była Matka Jezusa Maryja, która na godach weselnych w Kanie Galilejskiej powiedziała: „Uczyńcie wszystko, cokolwiek wam nakaże” (J 2,5)¹⁹. Aktywność Maryi w Galilejskiej Kanie ma charakter pedagogiczny i wspomagający pierwszego i największego Katechetę – Jej Syna²⁰. W jednej z opublikowanych monografii z zakresu historii katechezy znajduje się następujący podtytuł: „Jezus z Nazaretu jako katecheta”²¹. Jeżeli pewną formę aktywności Jezusa można określić jako katechizowanie, to – mimo że takiego tytułu nie ma w Nowym Testamencie – Jezus z Nazaretu był nauczycielem – katechetą. Tytuł „Jezus Katecheta” jest tytułem utworzonym analogicznie jak tytuł „Jezus Ewangelizator”.

3. Z NAUCZANIA JANA PAWŁA II O „PIERWSZYM EWANGELIZATORZE”

Chrystus pełnił wyjątkową rolę przy narodzinach Kościoła. Zwłaszcza jako Założyciel Kościoła był inicjatorem ewangelizacji²². Konkluzja Jana Pawła II dotycząca wzajemnych korelacji dynamiki ewangelizacyjnej i początków Kościoła jest następująca: „Narodziny Kościoła idą w parze z początkiem ewangelizacji”²³. W Encyklice *Redemptor hominis* papież Jan Paweł II napisał nie tylko o prawdzie objawionej przez Boga, ale również o odpowiedzialności za prawdę. „Kościół z ustanowienia Chrystusa jest jej [prawdy] stróżem i nauczycielem, obdarzonym szczególną pomocą Ducha Świętego, aby tej Bożej prawdy wiernie mógł strzec, aby mógł jej bezbłędnie nauczać” (por. J 14,26)²⁴. Kontynuacją tej myśli jest przypomnienie ewangelicznego nauczania o prawdzie: o jej pochodzeniu od Ojca (por. J 7,16), o Jezusie Chrystusie, który przyszedł „dać świadectwo prawdzie”

¹⁸ Por. tamże.

¹⁹ Por. K. Romaniuk, *Jezus – Katecheta*, Wydawnictwo Michaelinum, Marki 1999, s. 6 i 85.

²⁰ Por. tamże, s. 85.

²¹ Por. *Jesus von Nazaret als Katechet*, w: A. Läßle, *Kleine Geschichte der Katechese*, Kösel-Verlag, München 1981, s. 30-34.

²² „Kościół zrodził się z Jezusa, ale Ewangelia zrodziła się w Kościele”. J. Guitton, *Kościół współczesny*, tłum. z franc. J. Rybałt, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1965, s. 131-132.

²³ Jan Paweł II, *Katecheza „Ewangelizacja i katecheza podstawowym zadaniem Kościoła”* (5 grudnia 1984), nr 2.

²⁴ Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptor hominis”* (4 marca 1979), nr 12.

(J 18,37), o jej wyzwalającym charakterze (por. J 8,32). Ze spełnianiem posłannictwa stróża i nauczyciela prawdy związana jest szczególna wrażliwość. „Spełniając to posłannictwo, patrzymy na samego Jezusa Chrystusa, na Tego, który jest Pierwszym Ewangelizatorem”²⁵.

Po ukazaniu na pierwszym miejscu Pierwszego Ewangelizatora, papież wskazywał kolejno następujące grupy odpowiedzialnych za dar prawdy: Apostołowie, Męczennicy i Wyznawcy. Posługując się określeniem „Pierwszy Ewangelizator”, Jan Paweł II powołał się na Adhortację Pawła VI *Evangelii nuntiandi*, w której określenie „Pierwszy Ewangelizator” wprost nie występuje. W tej samej Adhortacji Jezus Chrystus jest ukazany jako spełniający funkcję ewangelizatora jako ktoś wyjątkowy, niebywały, jedyny²⁶. Taki sposób ukazania Jezusa Chrystusa spełniającego czynności ewangelizowania wskazuje pośrednio na Jego pierwszeństwo jako nauczyciela. Kontynuacja nauczania o Jezusie Chrystusie jako o „pierwszym i największym Ewangelizatorze” znajduje się w zatwierdzonym w roku 1997 przez Jana Pawła II *Dyrektorium ogólnym o katechizacji*²⁷. Również w Adhortacji apostoelskiej *Ecclesia in America* znajduje się określenie odnoszące się do Jezusa Chrystusa, który jest „pierwszym i najdoskonalszym Ewangelizatorem”. W polskim tłumaczeniu tekstu Adhortacji *Ecclesia in America* słowo „Ewangelizator” jest pisane dużą literą. Liczebnikowe dookreślenie „pierwszy” jest pisane minuskułą²⁸.

Właściwą treścią i ostatecznym kryterium chrystologii jest sam Jezus Chrystus. Natomiast wiara w Chrystusa ma szansę zrodzić się w spotkaniu z wiarą wierzących chrześcijan. „W tym sensie można również powiedzieć, że Jezus Chrystus jest pierwotnym, a wiara Kościoła wtórnym kryterium chrystologii”²⁹. Teza finalna w niniejszym artykule, będąca zarazem tezą wyjściową do dalszych

²⁵ Por. tekst łaciński: „Implentes igitur hoc munus Christum ipsum, qui primus est evangelizator”. Acta Apostolicae Sedis 71(1979), s. 280.

²⁶ Por. Paweł VI, *Adhortacja „Evangelii nuntiandi”* (8 grudnia 1975), nr 6. Por. także tekst łaciński: „Omnes quoque Christi mysterii patres – Incamato ipsa, miracula, doctrina, discipulorum vocatio, missio duodecim Apostolorum, crux et Resurrectio, perpetua inter suos praesentia – spectaverunt ad ipsam Evangelii nuntiandi actionem”. Acta Apostolicae Sedis 68(1976), s. 9.

²⁷ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (5 sierpnia 1997), nr 34.

²⁸ Por. Jan Paweł II, *Adhortacja apostoelska „Ecclesia in America”* (22 stycznia 1999), nr 67: „Jesucristo es la ‘buena nueva’ de la salvación comunicada a los hombres de ayer, de hoy y de siempre; pero al mismo tiempo es también el primer y superemo evangelizador”. Acta Apostolicae Sedis 71(1979), s. 280.

²⁹ Właściwą treścią i ostatecznym kryterium chrystologii jest sam Jezus Chrystus. Por. W. Kasper, *Jezus Chrystus*, tłum. z niem. B. Białecki, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1983, s. 24-25. „Protestantyzm trwa nadal w postawie przeciwstawiającej subiektywność wiary obiektywności tego, co jest jej przedmiotem ...”. W. Schurr, *Kerygmat i dogmat*, tłum. z niem. M. Turowicz, Międzynarodowy Przegląd Teologiczny „Concilium” 1-10(1965/6), s. 179.

dialogów chrystologicznych i konsekwentnie pastoralnych, jest następująca: Jezus Chrystus jest Pierwszym Ewangelizatorem i Katechetą.

4. PODSUMOWANIE

W apostołskim przekazie wiary znajdują się określenia wprost lub pośrednio wskazujące na Pierwszego, jako na Tego, którego nowej religii uczył Apostołowie, a Który sam jest tą nową religią. W Piśmie Świętym znajdują się słowa jednoznacznie wskazujące na pierwszeństwo Jezusa Chrystusa i należą do nich określenia pochodzące od słów: „pierwszy” („πρῶτος”), „pierworodny” („πρότοκος”) oraz niektóre słowa posiadające rdzeń „arche” („ἀρχή”).

Powołując się na tekst grecki, S. Pisarek dowodzi, że uzasadnione jest używanie tytułu „Jezus ewangelizujący” (Ἰησοῦς ὁ εὐαγγελιζόμενος). Wobec Osoby Jezusa Chrystusa jest uzasadnione używanie tytułu, który dosłownie nie występuje w Nowym Testamencie – „Jezus Ewangelizator”. Połączenie logiczne słów wskazujących na pierwszeństwo Jezusa Chrystusa z tytułem „Jezus Ewangelizator” daje w rezultacie kolejny tytuł, którym posługiwał się papież Jan Paweł II – „Pierwszy Ewangelizator”. W rezultacie, można przyjąć, że zasadne jest posługiwanie się dwoma wyrastającymi z Pisma Świętego tytułami Jezusa z Nazaretu: Pierwszy Ewangelizator i Katecheta.

JESUS CHRIST – THE FIRST EVANGELIZER AND CATECHIST

Summary

The transmission of the apostolic faith determination are directly or indirectly pointing to the first, on the one whom the Apostles taught the new religion and he is the new religion. In Sacred Scripture, the words clearly indicating the primacy of Jesus Christ and belong to them, determine from the words „first”. Referring to the Greek text of S. Pisarek proves that it is reasonable to use the title „Jesus evangelizing”. In view of the Person of Jesus Christ is justified to use the title, which literally does not exist in the New Testament - „Jesus evangelizer”. The logical connection of words indicating the priority of Jesus Christ with the title „Jesus evangelizer” results in another title spoken by Pope John Paul II - „The first evangelizer”. As a result, one can assume that it is reasonable to use the two are not contained in the Bible, but growing out of the Scripture titles Jesus of Nazareth – „First evangelizer and catechist”.

Keywords: Jesus Christ, evangelism, Fundamental Katechetics

Nota o Autorze: ks. mgr lic. Zenon Kapłon SDB, salezjanin, długoletni katecheta praktyk, doktorant Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Publikuje w „Studia i Rozprawy”, „Seminare” i innych pismach Towarzystwa Salezjańskiego oraz w periodykach lokalnych. Przedmiotem jego zainteresowań naukowych są współczesne implikacje katechetyczne ewangelizacji badanej u jej początków.

Słowa kluczowe: Jezus Chrystus, ewangelizacja, katechetyka fundamentalna